

Matolcsy Miklós Általános Iskola helyi tanterv

Történelem 5. évfolyam

Témakörök

Témakör: Személyes történelem

Javasolt óraszám: 2 óra

Ismeretek és fejlesztési feladatok

Témák

Körülöttem a történelem

Altémák

Családi fotóalbum és személyes tárgyak.

Személyes történetek dokumentálása, elbeszélése.

Egy nap dokumentálása.

Kódexkészítés (valamely magyar kódex mintájára pl. Képes krónika).

Címer, zászló, pecsét, az idő mérése

Altémák

Személyes címer-, zászló- és pecsétkészítés.

A hitelesítés eszköze, a pecsét (pl. az Aranybulla pecsétje).

Címerek és zászlók alkotóelemei saját település és Magyarország címere és zászlaja példáján.

Az időszámítás.

Fogalmak és adatok/Lexikák

Fogalmak

kódex

Kronológia

Kr. e. és Kr. u., évszázad, őskor, ókor, középkor, újkor, jelenkor/modern kor

Fejlesztési feladatok

- Címer, zászló, pecsét készítése önállóan vagy társakkal.
- Családi fotók, tárgyak, történetek gyűjtése és rendszerezése.
- A történelmi idő ábrázolása vizuális eszközökkel.
- Információk gyűjtése képi és tárgyi forrásokból megadott szempontok szerint.
- Egyszerű, személyes történetek elmesélése.

Javasolt tevékenységek

Képpel illusztrált, írott összefoglaló készítése egy meghatározó személyes élményről.

Időszalag készítése.

Ország, település, iskola, sportegyesület és egyéb címerek gyűjtése.

Címerek értelmezése tanári irányítással.
Kódexlap készítése, pl. a Képes krónika alapján.

Témakör: Az emberiség őskora

Javasolt óraszám: 4 óra

témák

Képek az őskori ember életéből
Művészet vagy varázslat
A termelés kezdete
Az első földművelő közösségek

Fogalmak

homo sapiens, negrid, mongolid, europid, pattintott kőeszközök, termékenység szobrok, nemesítés, bronz, öntözéses földművelés

Topográfia

Afrika az emberiség bölcsője
Olduvai-hasadék
Vértesszőlős
Chatal Hüyük
Jerikó

Fejlesztési feladatok és ismeretek

Az élelemszerzés nehézségeinek megértése
A tűz szerepének megértése
Az élelemtermelés fontosságának megértése

Témakör: Fejezetek az ókor történetéből

Javasolt óraszám: 26 óra

Ismeretek és fejlesztési feladatok

Témák

A görög-római hadviselés

Altémák

Görög hadviselés a marathóni csata példáján.

Nagy Sándor hadserege és hódításai.

Az ókor „tankjai”: Hannibál elefántjai.

Caesar légiói.

Az ókori Egyiptom világa

Altémák

Hitvilág és halottkultusz a piramisok és a Királyok Völgye példáján: Memphis és Théba.

A legjelentősebb találmány: az írás.

Földművelés a Nílus mentén.

Az ókori Hellász öröksége

Altémák

Mindennapok egy görög városban: Athén és lakói.

Görög istenek, az olümpiai játékok.

Az athéni és spártai nevelés.

Az ókori Róma öröksége

Altémák

Róma alapítása a mondákban.

Egy római polgár mindennapjai.

A gladiátorviadalok és a kocsiversenyek.

Római emlékek Pannóniában.

Képek a népvándorlás korából

Altémák

A Római Birodalom szétesése.

A Hun Birodalom.

Attila és hadjáratai: az ókor egyik legnagyobb csatája (a catalaunumi csata).

Fogalmak és adatok/Lexikák

Fogalmak

öntözéses földművelés, fáraó, piramis, hieroglifa, városállam, jósda, többistenhit, olümpiai játékok, monda, provincia, rabszolga, gladiátor, amfiteátrum, falanx, légió, népvándorlás.

Kronológia

Kr. e. 776 az első feljegyzett olümpiai játékok, Kr. e. 753 Róma alapítása a hagyomány szerint, Kr. e. 490 a marathóni csata, Kr. u. 476 a Nyugatrómai Birodalom bukása.

Személyek

Kheopsz, Zeusz, Pallasz Athéné, Nagy Sándor, Romulus, Hannibál, Julius Caesar, Augustus, Attila.

Topográfia

Egyiptom, Nílus, Athén, Olümpia, Spárta, Itália, Róma, Pannónia, Aquincum, Marathón, Római Birodalom.

Fejlesztési feladatok

- A tanult háborúk okainak és következményeinek bemutatása; illetve a tanult hősökhez kapcsolódó történetek felidézése.
- Görög hoplita felismerése, fegyverzetének azonosítása képen, rekonstrukciós ábrán.
- Az ókori hadviselés legalapvetőbb jellemzőinek bemutatása.
- Információk gyűjtése az ókori és a modern olümpiai játékokról, és összehasonlításuk.
- Történelmi mozgások (pl. hadmozdulatok, hadjáratok, népmozgások) nyomon követése történelmi térképen.
- Az ókori egyiptomi, görög és római életmód főbb vonásainak felidézése.
- A nomád életmód, gazdálkodás és hadviselés alapvető jellegzetességeinek felidézése.
- A Hun Birodalom földrajzi kiterjedésének nyomon követése a térképen.
- Mai magyar településnevek azonosítása az ókori Pannónia térképén.

Javasolt tevékenységek

A Szépművészeti Múzeum egyiptomi kiállítása néhány darabjának megtekintése és feldolgozása.

Helyi ókori tárgyú gyűjtemény néhány darabjának megtekintése és feldolgozása.

Ókori témájú film vagy filmrészlet megtekintése és megbeszélése.

Egy ókori ütközet rekonstruálása (film, kép, ábra, térképvázlat segítségével).

Tabló készítése az ókori civilizációk kulturális örökségéről.

Egy szabadon választott pannóniai település megtekintése.

Térképvázlat készítése egy ókori város jellegzetes épületeinek és közterületeinek (pl. piac, kikötő) feltüntetésével.

Képek gyűjtése és rendszerezése ókori épületekről.

Témakör: A kereszténység

Javasolt óraszám: 3 óra

Ismeretek és fejlesztési feladatok

Témák

Az Ószövetség népe

Altémák

Az Ószövetség/Héber Biblia: Ábrahám és Mózes.

Az önálló zsidó állam alapítói: Dávid és Salamon története.

Jézus élete, tanításai és a kereszténység

Altémák

Történetek az Újszövetségből.

A kereszténység főbb tanításai.

A kereszténység elterjedése.

A keresztény hitélet színterei és szertartásai.

A kereszténység jelképei.

Fogalmak és adatok/Lexikák

Személyek

Szent Péter és Szent Pál apostolok, József, Dávid, Jézus, Salamon, Mózes, Mária

Topográfia

Jeruzsálem, Betlehem

Fogalmak

keresztység és úrvacsora, keresztény vallás, zsidó vallás, Újszövetség, Ószövetség/Héber Biblia, Biblia, egyistenhit

Fejlesztési feladatok

- A Héber Biblia máig ható innovációi: egyistenhit, tízparancsolat, heti pihenőnap
- Jézus élete legfontosabb eseményeinek bemutatása.
- Jézus erkölcsi tanításainak értelmezése.
- A kereszténység fő jellemzőinek és elterjedésének bemutatása.

Javasolt tevékenységek

A bibliai történeteket ábrázoló képek, művészeti alkotások gyűjtése.
Pál apostol missziós útjainak követése tematikus térképen.
Képek gyűjtése bibliai helyszínekről.
Tematikus képgaléria összeállítása a zsidó és keresztény vallásról megadott szempontok alapján.

Témakör: A középkor világi

Javasolt óraszám: 13 óra

Ismeretek és fejlesztési feladatok

Témák

Élet a kolostorban – egy magyar kolostor (pl. Pannonhalma) bemutatásával

Altémák

A középkori egyházszervezet.

A szerzetesség és a kolostor.

Román és gótikus templomépítészet – híres magyar középkori egyházi emlékek.

Oktatás a középkorban.

Élet a várban – egy magyar vár (pl. Visegrád) és uradalom bemutatásával

Altémák

Várépítészet – híres magyar középkori várak.

Királyok és nemesek

Egy uradalom működése, a falvak világa (a jobbágyok élete).

Élet a középkori városban – egy magyar város (pl. Buda) bemutatásával

Altémák

A céhek.

A városi polgárok.

Városépítészet – híres magyar középkori városok.

Könyvnyomtatás és reneszánsz.

A kereszties lovagok világa

Altémák

Az iszlám–arab kihívás.

A nehézlovas harcmodor.

Keresztesek a Szentföldön.

A lovagi életforma és kultúra.

Fogalmak és adatok/Lexikák

Személyek

Mohamed

Szent Benedek

Gutenberg

Fogalmak

robot, földesúr, lovag, nemes, uradalom, jobbágy, pápa, szerzetes, bencés rend, pálos rend, kolostor, katolikus, román stílus, gótikus stílus, polgár, céh, iszlám vallás

Topográfia

Visegrád

Szentföld

Anglia

Pannonhalma

Franciaország

Fejlesztési feladatok

- A középkori és a mai életforma néhány jellegzetességének összehasonlítása.
- Az egyes középkori társadalmi rétegek életformája közti eltérések összehasonlítása.
- A középkori város és a falu összehasonlítása megadott szempontok alapján (pl. jellegzetes foglalkozások, életmód).
- A középkori hadviselés legalapvetőbb jellemzőinek bemutatása.
- A középkori páncélos lovag felismerése, fegyverzetének azonosítása képen, rekonstrukciós ábrán.
- A középkori kultúra főbb vonásainak felidézése.

Javasolt tevékenységek

Tablókészítés a középkori magyar templomokról.

Egy lehetséges karriertörténet bemutatása a középkorból (inasból céhmester, apródból lovag, jobbágyból püspök).

Montázs összeállítása a középkort idéző képekből megadott szempontok alapján (pl. foglalkozás, viselet, jelentős események stb.).

Beszámoló készítése egy lovagi tornáról és/vagy a lovagi erényekről.

Céhszabályzat vagy cégér készítése önállóan vagy társakkal.

Alaprajz készítése vagy értelmezése egy középkori városról, uradalomról, várról vagy kolostorról.

Egy középkori ütközet rekonstruálása (film, kép, ábra, térképvázlat segítségével).

Témakör: Képek és portrék az Árpád-kor történetéből

Javasolt óraszám: 20 óra

Ismeretek és fejlesztési feladatok

Témák

Árpád-kori győztes harcok és csaták

Altémák

Német támadások nyugatról: felperzselt föld és a vértesi csata. Nomád támadások keletről: a kerlési csata.

A pozsonyi csata.

Történetek a magyarok eredetéről

Altémák

Az Árpád-ház eredettörténete: Emese álma, vérszerződés.

A hun-magyar eredettörténet a krónikákban: Hunor, Magor; Csaba királyfi.

Honfoglalás és kalandozások

Altémák

A honfoglalás: Etelközből a Kárpát-medencébe.

Álmos és Árpád alakja a krónikákban.

Történetek a kalandozó magyarokról.

Szent István és a magyar állam

Altémák

Géza és István alakja a krónikákban.

István harca Koppánnyal és a koronázás.

Államalapítás: egyházszerzés, vármegyék és törvények.

Árpád-házi királyportrék

Altémák

Könyves Kálmán, a művelt király.

III. Béla, a nagyhatalmú király.

II. András és az Aranybulla

IV. Béla és a tatárjárás.

Szent László, a lovagkirály.

Árpád-kori szentek

Altémák

Szent Margit.

Szent Gellért.

Szent Erzsébet.

Magyarország koronázási jelvényei

Altémák

Palást, jogar, országalma.

Szent Korona.

Fogalmak és adatok/Lexikák

Fogalmak

tized, székelyek, honfoglalás, fejedelem, vérszerződés, törzs, kunok, finnugor, vármegye, Szent Korona, hunok, kalandozások, tatárok/mongolok, ispán, Jászok, Csángók

Személyek

Könyves Kálmán, Álmos, Árpád, Géza, I. (Szent) István, I. (Szent) László, III. Béla, IV. Béla, Szent Gellért, Szent Erzsébet, Szent Margit

Kronológia

907 a pozsonyi csata, 895 a honfoglalás, 1301 az Árpád-ház kihalása, 1241–1242 a tatárjárás, 1222 az Aranybulla kiadása, 997/1000–1038 István uralkodása

Topográfia

Buda, Esztergom, Vereckei-hágó, Kárpát-medence, Etelköz, Német-római Császárság, Muhi, Horvátország, Székesfehérvár

Fejlesztési feladatok

- Rekonstrukciós rajzok, ábrák elemzése és/vagy készítése a honfoglaló magyarok viseletéről, lakóhelyéről, fegyverzetéről.
- A tanult történelmi személyek jelentőségének felismerése.
- A tanult uralkodók elhelyezése az időszalagon.
- A mondák és a valóság közötti kapcsolatok és ellentmondások felismerése.
- A tanult mondai történetek felidézése, a mondai hősök szándékainak azonosítása.
- Mondai szereplők felismerése képek, művészeti alkotások alapján.
- Történetek felidézése az Árpád-kori magyar történelemből.

Javasolt tevékenységek

Az Árpád-kori magyar történelem kiemelkedő alakjait ábrázoló képek gyűjtése.

Képszeállítás készítése a Szent Lászlót megőrkítő freskókból a Kárpát-medencében.

A történelmi alakok megjelenítése szerepjáttékkal egy konkrét történelmi helyzetben.

Információk gyűjtése és megbeszélése az Árpád-kor uralkodóiról, szentjeiről.

A Szent Korona és a koronázási jelvények megtekintése.

Témakör: Évente két mélységelvű téma

Értelmező kulcsfogalmak

Értelmező kulcsfogalmak

történelmi idő, történelmi forrás, ok és következmény, változás és folyamatosság, tény és bizonyíték, történelmi jelentőség

Tartalmi kulcsfogalmak

Tartalmi kulcsfogalmak

eszme- és vallástörténeti: kultúra, művészet, hit, vallás, egyház, világkép, gazdasági: gazdaság, pénz,

piac, mezőgazdaság, ipar, kereskedelem, adó, önellátás, ártermelés, falu, város;, társadalmi:

társadalom, társadalmi csoport, nemzet, népcsoport, életmód;., politikai: politika, állam, államszervezet,

államforma, monarchia, köztársaság, egyeduralom, demokrácia, önkormányzat, jog, törvény, birodalom;